

A szabadban dolgozók és ennek egészségügyi kockázata

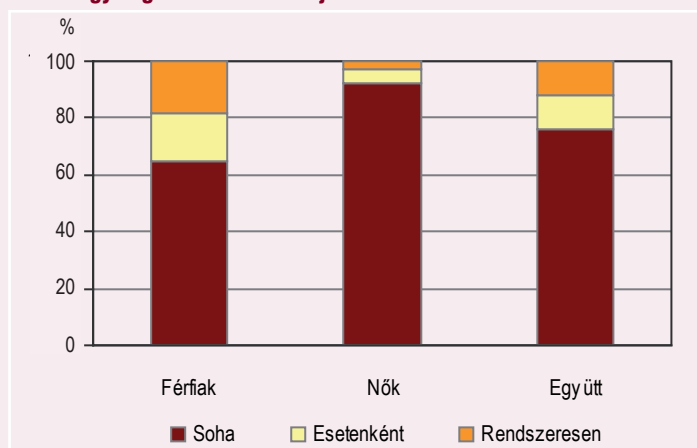
A szabadban dolgozók számára nagy és növekvő egészségügyi kockázatot jelentenek a hőhullámok (kimagasló hőmérsékleti értékek hosszabb ideig való fennállása), valamint az erős UV- (különösen az UV-B-) sugárzás. Az ő védelmük az időjárás káros hatásaitól azért is fontos, mert számukra a munkavégzés helyének és idejének megválasztási lehetősége korlátozott. A természetben való munkavégzés kockázatait fokozza az a tény, hogy az egészségre veszélyes UV-sugárzások szintje az ózonréteg elvékonyodása nyomán folyamatosan emelkedik. Bár létezik egy, a WHO által 2009 végén kiadott állásfoglalás az UV-sugárzás ártalmairól és a szükséges védekezés lehetőségeiről, ennek ellenére hazánkban a munkavállalók egészségét védő munkavédelmi előírások között nem szerepel az UV-sugárzás egészségügyi kockázatainak csökkentése. Emellett egy másik komoly veszélyforrással is szembe kell nézniük a szabadban dolgozóknak, mégpedig az éghajlatváltozás következményeként egyre gyakoribbá váló hőhullámokkal. A fentiek miatt fontos számba venni, hogy a munkavállalók mekkora rétegének kell ezekkel a kockázatokkal számolni, illetve védelmükről ki és milyen mértékben gondoskodik.

A témakör ezen megfontolásból kapott helyet a 2009. IV. negyedévi, a munkavégzéshez kapcsolódó néhány kiemelt jellemzővel foglalkozó ad hoc modulban. A célsokaság a referenciaidőszakban, vagy az azt megelőző 12 hónapban foglalkoztatottnak minősülő volt. A felvétel kérdései kitértek a szabadban végzett munka rendszerességére, jellegére, időtartamára, illetve arra, hogy a munkáltatók és a munkavállalók tettek-e egészségvédelmi intézkedéseket a veszélyes időjárási helyzetekben.

A modul eredménye szerint 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között a 15–64 évesek körében foglalkoztatottnak minősülő 4 millió 42 ezer fő 22,4%-a, azaz 905 ezer fő dolgozott (esetenként vagy rendszeresen) a szabadban. A férfiak nagyobb kockázatnak voltak kitéve, közülük 34,8% tartozott ebbe a kategóriába, míg a nőknek csupán 8,1%-a. A szabadban foglalkoztatottakon belül a férfiak 50%-a rendszeresen ott végezte a főmunkáját, miközben a nőknél ez a mutató 40,6% volt.

1. ábra

2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztatottnak tekinthető személyek megoszlása aszerint, hogy végezték-e főmunkájukat a szabadban

A szabadban (is) dolgozó 753 ezer férfi legnagyobb arányban építőipari (25,6%) és mezőgazdasági (14,3%) munkát végzett. A szabadban foglalkoztatott 151 ezer nő közül is jelentős részarányt, 20,4%-ot képviseltek a mezőgazdasági munkát végzők. További nagyobb csoportot a szolgáltatási jellegű munkakörökben elhelyezkedők jelentettek, 13,9%-os részaránnyal (például postások, úszómesterek, pincérnők stb.).

A szabadban munkát vállalók közül a mezőgazdasági, illetve – az amúgy csak férfiakra jellemző – elektromos-, gáz- és vízhálózat-karbantartási munkákat végzők között az idősebb korcsoportokba tartozók, a köztisztasági, kereskedelmi, építőipari tevékenységet folytatók között a fiatalabb munkavállalók képviseltek nagyobb arányt.

1. tábla

A szabadban dolgozók^{a)} megoszlása a végzett munkájuk jellege szerint nemenként és korcsoportonként

A munkavégzés jellege	Férfiak	Nők	Évesek			Együtt
			15–24	25–54	55–64	
Mezőgazdasági	14,3	20,4	13,0	15,1	18,3	15,3
Erdőgazdálkodási	2,5	2,1	2,4	2,3	3,6	2,5
Útépítési, útkarbantartási	3,2	0,2	2,5	2,6	3,2	2,7
Egyéb építkezési jellegű	25,6	3,1	22,8	22,5	17,0	21,8
Elektromos-, gáz- vízhálózat hibaelhárításán, karbantartásán dolgozott	11,1	0,4	5,5	9,0	13,3	9,3
Közterületen felügyeleti, rendfenntartási munkát végzett	4,8	2,9	4,6	4,4	4,8	4,5
Köztisztasági munkát végzett	5,9	12,8	12,4	7,0	4,8	7,1
Kereskedelemben dolgozott	3,8	6,9	5,0	4,5	2,8	4,3
Szolgáltatásban dolgozott	7,8	13,9	10,2	8,6	9,4	8,8
Sportoló	0,5	0,3	2,2	0,3	0,7	0,4
Egyéb munkát végzett a szabadban	20,4	37,0	19,5	23,6	22,2	23,2
Összesen, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Összesen, ezer fő	753,4	151,3	57,4	738,9	108,4	904,7

a) 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztatottnak tekinthetők közül azok, akik ebben az időszakban végezték főmunkájukat a szabadban.

Egy nyári hónapban a megkérdezettek naponta átlagosan 4,5 órát töltöttek a szabadban munkavégzés céljából. Ez a férfiak esetében 4,7 óra volt, 1,1 órával haladta meg a nőkre jellemző értéket. A fiatalabbakra naponta átlagosan némileg több idő vonatkozik a szabadban való munkájuk kapcsán. A legtöbb időt (átlagosan napi 6,3 órát) az útépitésen dolgozók tartózkodtak a szabadban, a legkevesebbet az elektromos-, gáz- és vízhálózat karbantartásával foglalkozók (napi átlagban 3,1 órát).

A kimagasló hőmérsékleti értékek tartós fennállása esetén a szabadban dolgozók védelme érdekében mind a munkáltatók, mind a munkavállalók nagyobb arányban tettek egészségvédelmi intézkedéseket, mint magas UV-B-sugárzás idején. Hőhullám esetén a munkáltatók 66,1, UV-B-sugárzás esetén 53,9%-a tett valamilyen intézkedést. A munkavállalók kezdeményezte egészségvédelmi intézkedések esetében ezek az arányszámok magasabbak voltak: 81,9, illetve 75%. Az e két időjárási hatás elleni védekezés gyakorisága közötti különbségek azzal magyarázhatók, hogy a hőhullám esetére már léteznek munkavédelmi előírások, az könnyen felismerhető, jobban mérhető természeti jelenség, mint a magas UV-sugárzás, utóbbi kockázata ma még kevésbé köztudott. Érdemes megjegyezni azt is, hogy míg más munkavédelmi előírásoknál általában a munkáltatók ragaszkodnak inkább az előírások betartásához, addig ezekben az esetekben a munkavállalók azok, akik jobban vigyáznak a saját egészségükre.

Hőhullámok idején a szabadban dolgozók közül a férfiak 67,1, a nők 61,5%-a jelezte, hogy munkáltatója tett egészségvédelmi intézkedést. Azok aránya, akik saját maguk (is) védekeztek, a férfiaknál 82,2, a nőknél 80,5%.

Az UV-B sugárzás káros hatásainak mérsékléséről a szabadban dolgozó férfiak 54,4%-ának gondoskodott a munkáltatója, ez az arányszám a nők esetében 2,5 százalékponttal alacsonyabb volt. Ugyanakkor a férfiak 74,6%-a saját maga (is) tett egészségvédelmi intézkedéseket ebben a helyzetben; ez a mutató a nőknél valamivel magasabb, 77% volt.

A veszélyes időjárási helyzetekben leginkább az útépitésen dolgozók élveztek védeltséget. Náluk a hőhullámok idejében a munkáltatók 84,8, a magas UV-B-sugárzás esetében pedig 63,6%-a intézkedett a dolgozók védelméről. A munkavállalók által tett egészségvédelmi intézkedések esetében ezek az arányszámok 85,9 és 75% voltak. A legkevesbé az erdőgazdálkodási munkát végzők esetében volt megfigyelhető a védekezés.

Az adatokból arra következtethetünk, hogy mind a munkáltatók, mind a munkavállalók többnyire ismerik a természetben való munkavégzés egészségügyi kockázatait, de azt nem tudjuk megállapítani, hogy a káros hatások mérséklése érdekében tett intézkedések milyen jellegűek, azaz milyen védelmet eredményeznek a munkavállalók számára. A szabadban foglalkoztatottak védelmének egyik legfőbb akadálya, hogy ez többletköltséget, illetve jövedelemkiesést jelenthet a munkáltatók számára. (Például az, hogy egy hőhullám, vagy egy UV-riasztás esetén akár többórás munkaszünet elrendelése is szükségessé válhat.) A szabadban dolgozók egészségének megóvása érdekében azonban elkerülhetetlenül fontos, hogy az ilyen típusú munka kockázata, vagyis a veszélyes időjárási helyzetek káros hatása és a hatékony védekezés lehetősége mindenki számára ismertté váljanak, illetve a jövőben a munkavédelmi előírások szerves részét képezzék.

2. tábla

A szabadban dolgozók^{a)} a munkavégzés jellege és a veszélyes időjárási helyzetekben tett egészségvédelmi intézkedések szerint

(%)

A munkavégzés jellege	Összesen		Ebből:			
			hőhullámok esetén		magas UV-B sugárzás esetén	
			munkáltatója tesz egészségvédelmi intézkedéseket	saját maga tesz egészségvédelmi intézkedéseket	munkáltatója tesz egészségvédelmi intézkedéseket	saját maga tesz egészségvédelmi intézkedéseket
	ezer fő	megoszlás, %				
Mezőgazdasági	138,7	100,0	60,7	84,6	48,8	77,4
Erdőgazdálkodási	22,2	100,0	50,3	61,2	40,6	52,8
Útépitési, útkarbantartási	24,2	100,0	84,8	85,9	63,6	75,0
Egyéb építkezési jellegű	197,5	100,0	65,2	81,7	53,1	73,9
Elektromos, gáz-, vízhálózat stb. hibaelhárításán, karbantartásán dolgozott	84,4	100,0	72,0	84,9	59,7	76,9
Közterületen felügyeleti, rendfenntartási munkát végzett	40,4	100,0	69,0	80,0	57,5	75,0
Köztisztasági munkát végzett	64,2	100,0	64,8	74,2	48,6	63,9
Kereskedelemben dolgozott	39,2	100,0	64,3	81,8	54,4	77,4
Szolgáltatásban dolgozott (pl. postás, úszómester, pincér stb.)	80,0	100,0	65,4	83,8	54,9	80,7
Sportoló	4,0	100,0	72,9	73,9	72,9	72,7
Egyéb munkát végzett a szabadban	210,0	100,0	68,1	83,1	56,2	76,7
Összesen	904,7	100,0	66,1	81,9	53,9	75,0

a) 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztatottnak tekinthetők közül azok, akik ebben az időszakban végezték főmunkájukat a szabadban.

További információk, adatok (linkek):

[Módszertan](#)

[Táblázatok](#)

[Kérdőív](#)

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

Roland.Kadlecsek@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6414

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

TÁBLÁZATOK

1. 15–64 éves foglalkoztatottak* száma a szabadban történő munkavégzés gyakorisága szerint, nemenként és korcsoportonként

Korcsoportok	Soha	Esetenként	Rendszeresen	Összesen	Soha	Esetenként	Rendszeresen	Összesen
	ezer fő				megoszlás, %			
Együtt								
15–24	199,6	26,0	31,4	257,0	77,7	10,1	12,2	100,0
25–54	2 546,8	384,8	354,1	3 285,7	77,5	11,7	10,8	100,0
55–64	391,4	55,6	52,8	499,7	78,3	11,1	10,6	100,0
15–64	3 137,7	466,4	438,3	4 042,4	77,6	11,5	10,8	100,0
Férfi								
15–24	94,4	21,1	27,2	142,7	66,2	14,8	19,0	100,0
25–54	1 144,6	309,8	304,0	1 758,5	65,1	17,6	17,3	100,0
55–64	172,8	45,6	45,7	264,0	65,4	17,3	17,3	100,0
15–64	1 411,8	376,5	376,9	2 165,2	65,2	17,4	17,4	100,0
Nő								
15–24	105,1	5,0	4,2	114,3	92,0	4,4	3,7	100,0
25–54	1 402,2	75,0	50,1	1 527,2	91,8	4,9	3,3	100,0
55–64	218,6	10,0	7,1	235,7	92,7	4,2	3,0	100,0
15–64	1 725,9	90,0	61,4	1 877,2	91,9	4,8	3,3	100,0

* 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztatottnak tekinthetők.

**2. A 15–64 éves szabadban dolgozók* által egy nyári hónapban jellemző
átlagos munkavégzés nemek, korcsoportok és a munkavégzés jellege szerint**

Megnevezés	Munkavégzés céljából szabadban tartózkodás átlagos időtartama	
	havonta, óra/hó	naponta,** óra/nap
Nemek szerint		
Férfi	98	4,7
Nő	75	3,6
Összesen	94	4,5
Korcsoportok szerint		
15–24 évesek	100	4,8
25–54 évesek	94	4,5
55–64 évesek	92	4,4
Összesen	94	4,5
A munkavégzés jellege szerint		
Mezőgazdasági	123	5,9
Erdőgazdálkodási	101	4,8
Útépítési, útkarbantartási	133	6,3
Egyéb építkezési jellegű	110	5,2
Elektromos, gáz-, vízhálózat stb. hibaelhárításán, karbantartásán dolgozott	66	3,1
Közterületen felügyeleti, rendfenntartási munkát végzett	93	4,4
Köztisztasági munkát végzett	112	5,3
Kereskedelemben dolgozott (pl. mozgó árus, piaci elárúsító stb.)	75	3,6
Szolgáltatásban dolgozott (pl. postás, úszómester, pincér stb.)	79	3,7
Sportoló	80	3,8
Egyéb munkát végzett a szabadban	70	3,3
Összesen	94	4,5

* 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztottnak tekinthetők közül azok, akik ebben az időszakban végezték főmunkájukat a szabadban.

** Havi 21 munkanappal számolva.

3. A 15–64 éves szabadban dolgozók* a hőhullámok esetén tett egészségvédelmi intézkedések szerint nemenként, korcsoportonként, és a végzett munka jellege alapján

Megnevezés	Összesen		Ebből:			
			munkáltatója		saját maga	
			tett egészségvédelmi intézkedéseket	nem tett egészségvédelmi intézkedéseket	tett egészségvédelmi intézkedéseket	nem tett egészségvédelmi intézkedéseket
ezer fő	megoszlás, %					
Nemek szerint						
Férfi	753,4	100,0	67,1	32,9	82,2	17,8
Nő	151,3	100,0	61,5	38,5	80,5	19,5
Összesen	904,7	100,0	66,1	33,9	81,9	18,1
Korcsoportok szerint						
15–24	57,4	100,0	64,8	35,2	78,0	22,0
25–54	738,9	100,0	66,7	33,3	82,4	17,6
55–64	108,4	100,0	63,0	37,0	80,9	19,1
Összesen	904,7	100,0	66,1	33,9	81,9	18,1
A munkavégzés jellege szerint						
Mezőgazdasági	138,7	100,0	60,7	39,3	84,6	15,4
Erdőgazdálkodási	22,2	100,0	50,3	49,7	61,2	38,8
Útépítési, útkarbantartási	24,2	100,0	84,8	15,2	85,9	14,1
Egyéb építkezési jellegű	197,5	100,0	65,2	34,8	81,7	18,3
Elektromos, gáz-, vízhálózat stb. hibaelhárításán, karbantartásán dolgozott	84,4	100,0	72,0	28,0	84,9	15,1
Közterületen felügyeleti, rendfenntartási munkát végzett	40,4	100,0	69,0	31,0	80,0	20,0
Köztisztasági munkát végzett	64,2	100,0	64,8	35,2	74,2	25,8
Kereskedelemben dolgozott (pl. mozgó árus, piaci elárusító stb.)	39,2	100,0	64,3	35,7	81,8	18,2
Szolgáltatásban dolgozott (pl. postás, úszómester, pincér stb.)	80,0	100,0	65,4	34,6	83,8	16,2
Sportoló	4,0	100,0	72,9	27,1	73,9	26,1
Egyéb munkát végzett a szabadban	210,0	100,0	68,1	31,9	83,1	16,9
Összesen	904,7	100,0	66,1	33,9	81,9	18,1

* 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkoztottak tekinthetők közül azok, akik ebben az időszakban végezték főmunkájukat a szabadban.

4. A 15–64 éves szabadban dolgozók* a magas UV-B sugárzás esetén tett egészségvédelmi intézkedések szerint nemenként, korcsoportonként, és a végzett munka jellege alapján

Megnevezés	Összesen		Ebből:			
			munkáltatója		saját maga	
			tett egészségvédelmi intézkedéseket	nem tett egészségvédelmi intézkedéseket	tett egészségvédelmi intézkedéseket	nem tett egészségvédelmi intézkedéseket
ezer fő	megoszlás, %					
Nemek szerint						
Férfi	753,4	100,0	54,4	45,6	74,6	25,4
Nő	151,3	100,0	51,9	48,1	77,0	23,0
Összesen	904,7	100,0	53,9	46,1	75,0	25,0
Korcsoportok szerint						
15–24	57,4	100,0	56,0	44,0	72,4	27,6
25–54	738,9	100,0	54,0	46,0	75,3	24,7
55–64	108,4	100,0	52,2	47,8	74,0	26,0
Összesen	904,7	100,0	53,9	46,1	75,0	25,0
A munkavégzés jellege szerint						
Mezőgazdasági	138,7	100,0	48,8	51,2	77,4	22,6
Erdőgazdálkodási	22,2	100,0	40,6	59,4	52,8	47,2
Útépitési, útkarbantartási	24,2	100,0	63,6	36,4	75,0	25,0
Egyéb építkezési jellegű hibaelhárításán, karbantartásán dolgozott	197,5	100,0	53,1	46,9	73,9	26,1
Közterületen felügyeleti, rendfenntartási munkát végzett	84,4	100,0	59,7	40,3	76,9	23,1
Köztisztasági munkát végzett	40,4	100,0	57,5	42,5	75,0	25,0
Kereskedelemben dolgozott (pl. mozgó árus, piaci elárusító stb.)	64,2	100,0	48,6	51,4	63,9	36,1
Szolgáltatásban dolgozott (pl. postás, úszómester, pincér stb.)	39,2	100,0	54,4	45,6	77,4	22,6
Sportoló	80,0	100,0	54,9	45,1	80,7	19,3
Egyéb munkát végzett a szabadban	4,0	100,0	72,9	27,1	72,7	27,3
Összesen	210,0	100,0	56,2	43,8	76,7	23,3
Összesen	904,7	100,0	53,9	46,1	75,0	25,0

* 2008 IV. negyedéve és 2009 IV. negyedéve között foglalkozottak tekinthetők közül azok, akik ebben az időszakban végezték főmunkájukat a szabadban.

